

על עוונם, והואיל ולא עשו תשובה - חרב המקדש בעוונם ע"כ.

★★

בגמ': מקדש שני וכו' מפני שהיתה בו שנאת חינום וכו'.

החתם סופר בתורת משה עה"ת (פר' משפטים) מביא בשם הגאון ר' יעקב ווירמיו זצ"ל שהקשה, דכאן אומר זאת ר' יוחנן. ובמס' ב"מ (ל' ע"ב) אמר ר' יוחנן בעצמו, שלא חרבה ירושלים אלא מפני שהעמידו דיניהם על דין תורה. ואמר הגאון הנ"ל, שיבוא ר' יוחנן השלישי ויכריע, דאמר ר' יוחנן במס' גיטין (נ"ה ע"ב) אקמצי ובר קמצא חרב ירושלים, כי מחמת שנאתו אל בר קמצא גירשו מליקח חבל בסעודתו, ואמר בר קמצא הואיל והווי יתבי רבנן ולא מחו בי, שמע מינה דניחא להו, איזיל איכול בהו קורצא בי מלכא. ולכאורה צריכין להבין מדוע באמת שתקו רבנן ולא מחו בי, אמנם י"ל שהם דנו את בעל הסעודה לכף זכות, דלולא שראה בו דבר ערוה לא הי' שונאהו בחנם, ומסתמא ראה בו דבר עבירה דמצוה לשנאותו, כמבואר בגמ' פסחים (ק"ג ע"ב) ולכן לא מיחו בו.

אמנם לכאורה לא צדקו בזה, שהרי מבואר בתוס' שם בפסחים, דיש לחוש שמא יבא לידי שנאה גמורה, א"כ שפיר הי' להם לרבנן למחות בו, ורבנן בירושלים דלא מיחו בו, מפני שהעמידו דבריהם על דין תורה, כי עפ"י התורה מצוה לשנאתו, ודברי התוס' המה לפנינו משורת הדין. נמצא דב' המימרות של ר' יוחנן עולות בקנה אחד, דבאמת עיקר סיבת חורבן ירושלים היתה מפני שנאת חנם, רק דלכאורה הותר מן הדין שנאה זו, שהיתה בשביל דבר עבירה שראה איש בחבירו, אלא שנענשו בשביל שהעמידו דבריהם על דין תורה ולא הלכו לפני משורת הדין למנוע את עצמם משנאה זו וכנ"ל עכ"ד.

★★

בגמ': אמר רבי יוחנן טובה צפורנן של ראשונים וכו' א"ל בירה תוכיח.

פריש"י היינו בית המקדש. ז"ל האדר"ת בספר חשבונות של מצוה (יגדיל תורה סי' קכ"ג) תמוה מדלעיל (ב). דלא ס"ל לרבי יוחנן בבית המקדש קרוי בירה ומשום דאזיל

בג' עבירות החמורות. וגם הקב"ה שפירש לא קאמר רק שלא בירכו בתורה תחילה.

וכתב בלב אליהו (פרשת דברים) ליישב תמיהה זו בשם האור ישראל דבאמת מבואר בסוטה (כא.) דלימוד התורה אצולי מצילי מעבירות, וא"כ תמוה מאחר דעסקו לפני חורבן הבית בתורה וכדמבואר בנדרים דאבידת הארץ לא היתה רק מפני שלא בירכו בתורה, אבל בודאי למדו, וא"כ איך הגיע לעשות את הג' עבירות החמורות, וזו מה ששאלו לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקב"ה דלא בירכו בתורה תחילה, והיינו מתוך זלזול בלימוד התורה (ע"ש בר"ן), ומאחר דזילזלו בתורה שוב אין התורה מצלת אותן מן החטא, ועי"ז ירדו ממדרגתם ליכשל בג' העבירות החמורות.

★★

בגמ': מקדש ראשון מפני מה חרב וכו' ע"ז וכו'.

וקשה לכאורה, דהרי במסכת זבחים (פח, ב) אמרו חכמים, כי האפוד היה מכפר על עון עבודה זרה. כיצד אם כן עמד לעם ישראל עוון עבודה זרה, עד שבגיננו נחרב בית המקדש הראשון, והלא האפוד כיפר להם על עוון זה?

והביא בספר מרפסין איגרא (ע' קצה) מהגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א שתיקן, דהאפוד כיפר רק על מחשבת ע"ז ולא על ע"ז בפועל ע"כ.

עוד הביא שם ליישב, דהנה תחילת הגמרא בזבחים (פח, ב) היא: "למה נסמכה פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה? לומר לך: מה קרבנות מכפרין, אף בגדי כהונה מכפרין". ואחר כך מביאה הגמרא פירוט מהי כפרתו של כל בגד ובגד, כולל האפוד המכפר על עוון עבודה זרה, מכאן ניתן להבין כי כפרת הבגדים ככפרת הקרבנות ממש.

והנה ברמב"ם בהלכות תשובה (פרק א הלכה א) כתב במפורש וז"ל: "וכן בעלי חטאות ואשמות, בעת שמביאין קרבנותיהם על שגגתן או על זדונן, אין מתכפר להן בקרבנם עד שיעשו תשובה ויתודו וידוי דברים" וכו' עכ"ל. ומקורו מהא דאמרו להדיא במסכת שבועות (יג, א) שחטאת ואשם אין מכפרים אלא על השבים.

לפי זה גם האפוד שכפרתו כקרבנות אינו יכול לכפר על עוון עבודה זרה אלא אם יעשו החוטאים תשובה ויתוודו